Krångliga skatter även förr i tiden...

ALINGSÅS: Det gamla bondesamhället var sannerligen inget laglöst land. Tvärtom var det omgärdat av regler och förordningar som inte stod nutiden efter i byråkrati. Att tränga in i denna värld och förstå vad det handlade om är svårt. Allrahelst som det hittills har funnits mycket bristfällig vägledning på området.En som försöker avhjälpa denna brist är ulricehamnsbon Örjan Hill. Han är egentligen botanist men har blivit mer och mer intresserad av vad som numera på lärt språk kallas mentalitetshistoria. Här får vi veta mera om hur den lilla människan levde och vilka regler som omgärdade hennes dagliga liv. I lördags besökte han Alingsås och delgav en grupp släktforskare vad som gällde under olika perioder rörande skatter och pålagor inom bondesamhället. Kursen var ett samarrangemang av Släktforskarföreningen och Vuxenskolan.

En bonde kunde vara kronobonde, skattebonde eller sitta på en frälse skattegård elle rent av en skattefrälsegård. I de båda förstnämda fallen betalade han skatt till kronan, i de båda sistnämnda tog en adelsman, boende på en sätesgård (ett säteri) hand om skatten i form av årliga ränta. Under 1600-talet, som var adelns förlovade århundrade, dominerade frälsegårdarna men med Karl XI:s reduktion minskade adelns makt och staten tog hand om inkomsterna av denna årliga ränta. En grundskatt som kompletterades med en annan grundskatt, mantalsräntan. En tredje grundskatt var det statliga tiondet. Därtill kom kyrkotiondet.

Fram till år 1723 hade adeln ensamrätt att inneha så kallat allmänt frälse, men då gavs samma rätt till präster och borgare. Först 1810 blev förvärv av säterier var mans rätt.

Skatterna bokfördes i så kallade jordeböcker, vilka för den oinvigde kan te sig väl så obegripliga, men som nu tack vare Örjan Hills klara pedagogik bör ha blivit begripligare för dem som deltog i kursen.

JOHN HALLQVIST

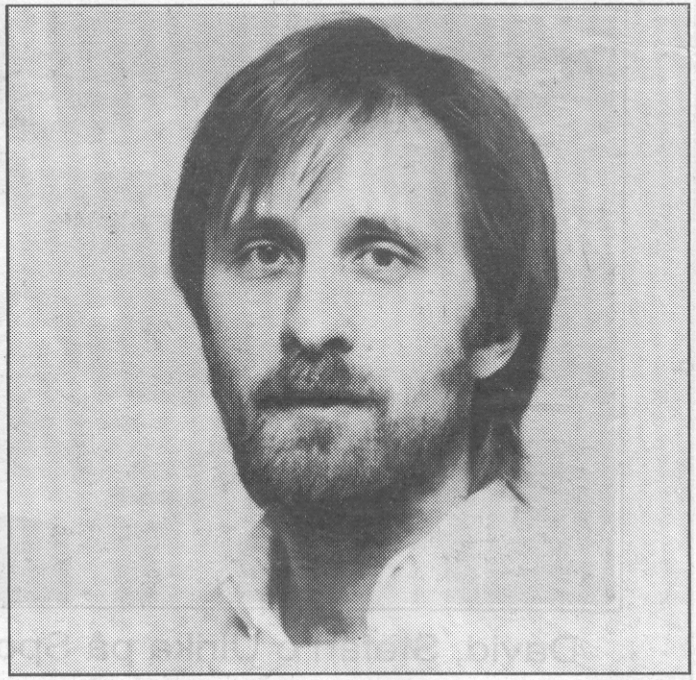

Örjan Hill talade om det gamla bondesamhället. Foto: Johan Asp.